

Paradijsvogels en Kroonduiven

Indische-Nederlanders in voormalig Nieuw-Guinea

In de jaren 1945 tot halverwege de jaren zestig werden 250 duizend Indische-Nederlanders naar Nederland gerepatriëerd. Minder bekend is dat velen hun geluk zochten in voormalig Nieuw-Guinea. Toen op 27 december 1949 het bestuur over Nederlands-Indië werd overgedragen aan de Indonesische overheid was Nieuw-Guinea in de soevereiniteitsoverdracht niet meegenomen. Enkele duizenden Indische-Nederlanders besloten om dit laatste kroonjuweel als nieuw thuisland te beschouwen. Het eiland was echter nauwelijks ontgonnen en bezat amper voorzieningen. Men ging een onzekere toekomst tegemoet, maar kon, hoe dan ook, in vrijheid leven. In een wereld die hen bekend voorkwam en die betrekkelijk dicht bij hun geboortegrond lag. Zij konden niet bevroeden dat Nieuw-Guinea inzet zou worden in het almaar oplopende steekspel tussen de Nederlandse en de Indonesische overheid, gesteund door de Verenigde Naties en de VS. Nederland droeg Nieuw-Guinea op 1 oktober 1962 over aan de VN, waarna het uiteindelijk in Indonesische handen kwam. De circa 13.000 Indische-Nederlanders moesten voor de tweede keer 'hun land' verlaten. Het boek bevat persoonlijke vertellingen van betrokkenen die in combinatie met het beeldmateriaal (circa 200 foto's) een indringend beeld van deze groep geven.

Paradijsvogels en kroonduiven
Indische Nederlanders in voormalig Nieuw-Guinea
Door Tjaal Aechterlin
KIT publishers: 160 pagina's (hardcover)
ISBN: 9789460220494
Prijs: € 24,50
Verschijnt maart 2010

Padvindersgroep, Hollandia circa 1952

Brandnetelboom?

Er hing een doordringende oliegeur. Niet alleen afkomstig van opslagtanks en zwetende leidingen. Sommige straten waren met een bruinzwarte smurrie besproeit tegen stofvorming en in de moerassen in de omgeving lag een laag drab ter bestrijding van de muggenlarven. In de ochtenduren riskeerde ik het nog wel om met mijn schoenen in de hand naar de missieschool te slenteren. Bij het uitgaan om één uur echter kon het plakkerige spul je de voetzolen kosten.

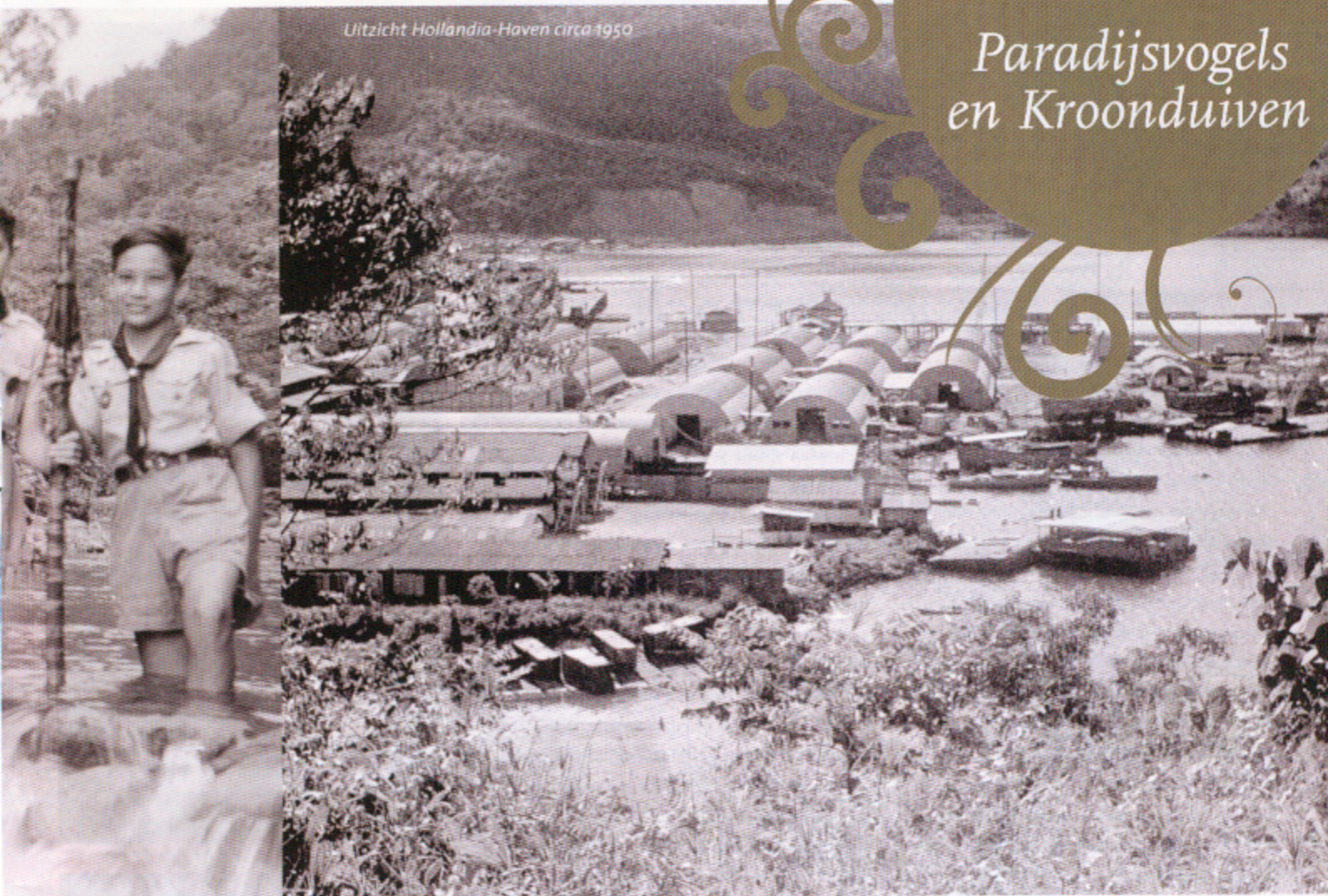
Sorong leefde van en voor het vloeibare zwarte goud. De NNGPM, de Nederlands Nieuw-Guinea Petroleum Maatschappij, drukte een zware stempel op de stad. Ze beschikten over eigen voorzieningen. Een sociëteit, een modern uitgerust ziekenhuis, warenhuizen met goedgevulde stellingen.

Bestemd voor een paar honderd uitgezonden. De talrijk aanwezige inlandse personeelsleden leefden in wijken als Klademak. Eenvoudige stadskampongs opgetrokken uit roodkleurig Merbau-hout, gegolfde zinkplaten en gaba-gaba: de strak tegen elkaar geplaatste halvemaaanvormige nerven van de sagopalm. Onze kazerne bestond uit een combinatie van dezelfde materialen. Ik had de eerste weken vooral moeite met het drinkwater. Het duurde even voordat mijn smaakpapillen het chloor, afkomstig uit de zuiveringstabletten, wisten te waarderen. Mijn moeder verwierf er een reputatie als keukenprinses. Niet zo verwonderlijk, want de samenstelling van de soldatenprak leidde vaak tot heftige discussies.

Ik ondervond al snel dat er in Sorong-stad maar bitter weinig te beleven viel. Door de strikte scheiding tussen de verschillende rangen en standen deed ik niet mee aan het door de maatschappij georganiseerde jeugdvermaak.

Uitzicht Hollandia-Haven circa 1950

Met Junis, mijn Papoeavriend, wist ik de verveling te verdrijven. Hij wees mij op de gifgroene boomkickers. Behalve gekwaak, kregen ze tal van andere geluiden uit hun keel. Ze bromden, floten en sommige soorten riepen zelfs een vriendelijk: 'Hallo'. Junis bracht mij ook het vissen met een drietand-speer bij. Bewegingsloos met één been in een stroompje, geduldig wachtend op een voorbijtrekkende school. Een techniek, afgekeken van de reigers in het gebied. Waar ik absoluut geen talent voor bleek te bezitten, was het staande balanceren op een vlerkloze rivierprauw. In wezen niet meer dan een uitgehouden boomstam. Bijzonder wendbaar in kali's met obstakels als stenen en afgebroken takken, maar uiterst instabiel.

Door de bijverdiensten van mijn ma kon het internaat aan de onlangs opgerichte hbs in Hollandia bekostigd worden. Junis zou de bestuursschool bezoeken om later de ambtenarij te gaan versterken. De paters, voor een deel ook behorend tot het onderwijzend personeel, brachten ons met hun havermoutpap,

het veelvuldige kerkbezoek en het 'licht uit' klokslag negen uur, een nieuw levensritme bij. Het onderricht bestond grofweg uit twee stromingen. De ene bracht de 'Nederlandse stof' naadloos over. We maakten uitgebreid kennis met de bladvormen van loofbomen en Zwolle als Hanzestad. Niet meer dan dat. Enig verband met ons eigen leven in Nieuw-Guinea maakten ze niet. De andere bood meer speelruimte. Zoals de leerkracht geschiedkunde met zijn vertellingen over de dorpspastoor Don Camillo in het naoorlogse, in opbouw zijnde Italië. Altijd en eeuwig in een strijd verwickeld met burgemeester Pepone. De jeugdvrienden troefden elkaar af en maakten elkaar zwart, behalve als het er echt op aankwam.

Ook aan de eentonigheid in Hollandia viel niet te ontkomen. Een treffen tussen plaatselijke voetbalteams op Koninginnedag beschouwden wij als hoogtepunt van het jaar. Ik mocht voor die gelegenheid de muziek verzorgen. De onlangs binnengekomen platencollectie, afkomstig van inzamelingen in

Nederland, bood voldoende keus. Het pittige marsnummer leek mij bijzonder geschikt om na de officiële openingstoespraak in te zetten.

'Ik wens u allen een sportieve wedstrijd toe.' De luidsprekers verspreidden krachtige klanken over het veld. Ik begreep niet waarom enkele notabelen driftig met hun armen zwaaiden.

'Uit. Uit dat ding', brulde één van hen. De bakelieten 'Horst Wessel plaat', populair in vroegere NSB kringen, kwam in tweeën geslagen aan zijn einde.

Het ontstaan van de eerste scoutinggroepen bracht eindelijk leven in de brouwerij. Na een stuk bos vrijgemaakt te hebben voor de te bouwen blokhut, gingen we naarstig op zoek naar rechte stammetjes. Het bestaan van brandnetelbomen was ook onze hopman onbekend. De jeukeurige branderigheid op onze armen en benen deed ons beseffen dat we nog veel te leren hadden.

Jan Hoeve, Hollandia-Binnen 1951